

הסביבות

עלון להפצת המוסר

"אוהל יוסף" - גובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גטו וילנא תש"ב

אלול התש"פ

פרשת נצבים - וילך

גליון מספר 306 (339)

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל - נצבים

"אתם נצבים היום כלכם, ראשיכם שבטיכם וקניכם ושוטריכם" (כ"ט)

אנו רואים אצלנו בישיבה כמה תלמידים מתרשלים, ולומדים בקרירות בבחינת 'פן יש בכם איש או אישה אשר לבבו פונה היום'... מה אנחנו אשמים? וכי לא מספיק כל התביעות שיש לכל אחד על עצמו, וכל העמל שהוא משקיע, אלא צריך ברית שניה על ערבות ואחריות על הכולת? יתירה מכך, התורה הקדושה תובעת גם על אשר איננו פה עמנו היום, אפילו על כל העולם, הקרובים והרחוקים. לדוגמא, אם רואים שמתעוררים לייסד ישיבות במקומות אחרים, הרי זו מעלה, ומידת גדלות וחסידות, אך לא חובה. גם במלכותא דארטא לא רואים שאחד נעש עבור מעשה השני. אמנם היטלר

האור החיים הקדוש שואל כאן שתי שאלות:
א. מדוע התורה מפרטת ראשיכם, שבטיכם וכו', הרי כבר אמרה כלכם, וכלם כלולים במלה זו?
ב. למה טעם הברית הזו הרי בסמוך כתוב אלה דברי הברית.
ועונה: כי כוונת משה בברית זה להכניסם בערבות זה על זה כדי שישתדל כל אחד בעד חברו לכל יעבור פי ה' והיו נתפסים זה בעד זה... כלכם כל איש ישראל ערבים זה לזה הראשים על כל ישראל, שבטיכם על השבט... כל איש ישראל על בני ביתו. יעו"ש.

לומדים מכאן שיש צורך בברית מיוחדת נוספת בגלל הערבות בין בני ישראל. לכאורה מהו יסוד תביעת התורה מאדם אחד גם על רעהו, וכיש על כל ישראל? אם למשל

ימ"ש הוציא משפחות שלמות להורג בגלל חטאו של אחד, אך זו היתה גזירה נוראה מן השמים, אבל בדרך כלל, כל איש אחראי למעשיו בלבד. וכאן השי"ת, המשיב עמו

נתינה מחייבת דין, או דין מחייבת נתינה

ראש השנה הוא יום דין בו נידון האדם על כל מעשיו, והוא אף יום נתינה מחדשת לכל צרכי הברואים. ונעייין, האם מחמת שזהו יום שמחדש הקב"ה ההשפעה בעולם, ומפני זה הוא דן את כל האדם, או בהיפך, מחמת שהוא יום דין על האדם, ומפני זה הוא משפיע את הנתינה בעולם.

בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, ב"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, ובחג נידונים על המים. ותמוה, מה שייך לדון בעצרת על פירות האילן כמה יאה, והלא פירות האילן נבראו רק לצורך לאדם, וממילא הכל תלוי בגזר הדין של ראש השנה על האדם? ומה הם ימי דין נוספים הללו? [ר"ן ר"ה טז].

אלא, שיש נידון נוסף על פירות האילן כמה יעמדו בשפע כללי בשביל הנבראים, וישפיע הבורא בעולם מפירותיו, וכשיבוא דינו של האדם ב"ה, יוכל לקבל שפע אישי יותר או פחות, כתוצאה מפסק הדין של עצרת.

נשמת האדם היא חלק אלוך ממעל, ויש בה בחינת יוצר, ולכן, מחמת שהוא יום דין על האדם לדעת אם עשה טוב, נקבע יום ההשפעה לתת לו כמעשהו. מאחר שאין לכאורה יום של השפעה בלי שהוא יום דין, כי לקבל בלי שמגיע, זהו "נהמא דכיסופא", לחם מבייש. והנשמה אינה מסוגלת לכך.

אמנם מציינו במדרש [כי תשא] הראה לו הקדוש ברוך הוא את כל האוצרות שישן מתקנין לצדיקים והוא אומר האוצר הזה של מי הוא, והוא אומר של עושי מצוות... ואחר כך ראה אוצר גדול, אמר, האוצר הזה של מי הוא, אמר לו מי שיש לו אני נותן לו משכרו, ומי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, שנאמר: וחתתי את אשר אהן, הרי שיש מתנת חנם מהבורא, ואף שהוא נהמא דכיסופא?

אלא השפע שהקב"ה נותן מחמת מה שגזר בד' פרקים בשנה, הוא דין כללי על כל התבואה ועל כל הברואים באופן כללי, וזה מקבל האדם גם מתנת חנם, ויש דין ב"ה על האדם מחמת מעשיו, וזוכה הוא לשפע מצימ מחמתו בעולם. אשרי מי שזוכה שהשפע שעליו הוא מחמת דינו, ומזכותיו מושפע העולם.

הסביבות

- פתגמים ואמרות.....עמוד ב'
- על פרשיות השבוע.....עמוד ב'
- פניני הפרשה.....עמוד ג'
- אלול וסליחות.....עמוד ד'
- דמויות הלול.....עמוד ד'

מעשה רב

כבוד תלמידי כחמים

סיפר רבי שלום שבדרון זצ"ל: זכורני מימי צעירותי מעשה שהיה בראדן בסוף ימיו של החפץ חיים זצ"ל, מעשה שהרעיש בשעתו את העולם היהודי כולו והיה לשיחת היום, וממנו נלמד עוד מהו כוחן של התפוכות לבב האדם, ואנה יכול הוא לבוא ע"י "קושיותיו" ו"שאלותיו" הנובעות מלבו ותאוותיו. בעיירה ראדן היו קבוצת פורקי עול בשם "פועלי ציון", הללו התארגנו והוציאו איזה כתב עת, בו התפכו את דעותיהם הכוזבות. קבוצה מבני הישיבה בראדן התארגנו כנגד וטכסו עצה להשיב מלחמה שורה, עד שפעם אחת הגו רעיון: באחת הפעמים שהיה העלון צריך להיות מופץ, הקדימו הבחורים בשעת לילה מאוחרת טרם הפצתו, קפצו דרך החלונות של בית הדפוס, ורקנו מתוכו את כל החומר המודפס, והוליכוהו אחר כבוד אל התנור שבפאתי היכל הישיבה, ישיבת ראדן - שם בעזרת כמה גזרי עצים הבעירו את כל העלונים... אלא שעם כל רצונם הטוב וכשרונם המבורך, לא זכרו הבחורים את הכלל הבסיסי שלא להשאיר עקבות, ולפיכך למחרת, כאשר ראו אותם "פועלי ציון" את אשר חולל כבודם, רצו בזריזות אל הכתובת החשודה - הישיב'ע בוחרים, ומשפתחו את התנור מצאו שיריים. אכן

היום יום ו', כ"ב אלול התש"פ
שלהם שמונה ימים לפני יום הדין !!!

דגל המוסר נצבים / המשך

כורת ברית מיוחדת כדי שכל אחד ימנע מהשני לעבור את פי ה' מדוע?

אלא כאן רואים, היכן מתגלית מהותו האמתית של האדם, ובחנית הראשים והמנהיגים, בדבר שאדם יש לו הרגשה חזקה פנימית, הרי הוא מעצמו משפיע על אחרים ומדברב אותם לנהוג לפי דעתו והרגשתו, ומפגין על כך אחריות מלאה. **ואם אנו בישיבה רואים** איד תלמידים, אפילו באלול, מזלזלים בלימוד המוסר ובתפילה בציבור וכו', זו בחינה שגם בנו חסר, שגם הרגשנו, אנו, לקויה. ועל כגון דא רש"י מכריז בפרשה על הפסוק "הנסתרות לה' אלוקותי..." ואם תאמרו מה בידנו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרחיקי היחיד וכו'. באמת, מהנגלות, הוכחה ובחינה על הנסתרות. קריית בבית המוסר באלול מוכיחה היכן עומדים הראשים והאחראים. מי שבידו למחות ואינו מוחה נתפס על עון הזולת. התורה מטילה חובה זו על כל איש ישראל. וכן הזכרנו את דברי חז"ל על הפסוק בפרשת כי תבא: "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת", כי מי שלמד ועשה וכו' אך יש בידו להקים ולהחיק ולא הקים הרי הוא בארור ע"ש.

ועוד יותר נורא: **התורה תובעת אף מי אשר אינו פה היום**. והרמב"ן כותב על פסוק י"ז בענין שורש פורה ראש ולענה: יאמר פורה ראש לרמוז כי משורש מתוק לא יצא מר, **וכל אשר לבנו שלם עם השם הנכבד ולא הרחר כלל בעבודת כוכבים לא יוליד מודה בה**. אם האדם בהרגשה גבוהה לא תיתכן שום תקלה על ידו, וגם על זרעו, וגם על אשר אינו פה. **ואם רואים תקלה**, זוהי בחינה על האדם. ככל שנלמד מוסר באלול ונפתח בתוכנו הרגשת יום הדין ואימת הדין, כך נרגיש אחריות גם על סביבתנו. **וכך הראה לנו משה רבנו** כשתבע את בני ישראל על היראה: ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה, **על זה שואלים חז"ל**: אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא? אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא.

אם משה הרגיש בעצמו את היראה כמילתא זוטרתא, הרי שהרגיש את הכח והיכולת לתבוע אותו דבר מכלל ישראל, כאילו גם אצלם זה חייב להיות בבחינת מילתא זוטרתא. **הזוגמא האישית משפיעה על הזולת יותר טוב** ומשכנעת יותר מהשפעה על ידי הטפת מוסר ותוכחות. כמה שהאדם גבוה ברגשותיו ובהשגותיו כך הוא מרגיש ממילא אחריות על הציבור וכך יקל עליו להשפיע.

מכאן אנו צריכים להתעורר ולהתחזק, מאחר ובנו תלויים גם אחרים. המדרגה שבה אנו עומדים נמדדת לפי כח השפעתנו על סביבתנו, ועל הערכות והאחריות שלנו כלפי הזולת. ובאמת מדה זו גם נמדדים מעשינו ביום הדין הקרב ובא. **ככל שנצלח להשפיע על השכנים הקרובים אלינו כך נזכה בעו"ה להיות זכאים בדין**.

"ותראו את שיקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם" (כ"ט - ט"ז)
אומר רבי יעקב גלינסקי, כך דרך העולם, בתחילה העבודה זרה היה אצלכם שיקוף, התייחסתם אליהם כמו גללים, נגעלתם מדרך חיים זו. לאחר זמן, כשאתה מתרגל, זה בחזקת עץ ואבן, לא כל כך נורא. לאחר מספר שנים זה הופך לכסף וזהב, ויותר מזה "אשר עמהם", זה כבר נהיה חלק ממכם.

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" (ל"א - י"ט)
שואל הרב שך, אם הכוונה לכתיבת התורה, מדוע לא נאמר במפורש "כתבו לכם את התורה הזאת"? ומת'ן, לאחר התוכחה הנוראה שבפרשת "כי תבוא", ואנו רואים את מצבינו כיום, לכאורה אין מקום לומר שירה עד ביאת הגואל, אבל שירה אחת עדיין נשארה לנו, והיא שירת התורה, כי התורה היא השירה שלנו והיא החזיקה אותנו גם במצבים הקשים ביותר.

דברי רבותינו בעלי המוסר על פרשיות השבוע

רבי יצחק זאב סולוביצקי זצ"ל הרב מבריסק

ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך" (ל' - ג')

הרמב"ם [פרק י"א מהלכות מלכים הלכה א'] כותב, וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר הנביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבנו, שהרי התורה העידה עליו שנאמר "ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וכו'". **מסביר הרב מבריסק**, כוונת הרמב"ם בחידושו, שלא רק מי שאינו מאמין בגאולה כופר הוא, אלא אפילו מי שאינו מחכה ומצפה לו. והרב מבריסק הדגיש, שאדם צריך לקיים "לישוועתך קיוונו כל היום" כפשוטו ממש, למלאות את כל היום בצפייה לישועה.

תיאור מיוחד לצפייה לביאת המשיח תיאר רבי נחום זאב זיו מקלם - משל לחולה שהיה במצב סכנה, הזמינו רופא מומחה, ומשפחת החולה ציפו בכליון עיניים לבואו. לפתע שמעו נקישה בדלת, והיו בטוחים שהנה הרופא הגיע, הם רצו אל הדלת לפותחה, ולאכזבתם הגיע שכנה שרצתה להחזיר מוצר שהשאילה. הם חזרו לצפות לרופא, והנה שוב נקישה, הפעם היה זה הדורר שהביא מכתב. וכן פעם אחר פעם, הם ציפו לבואו, וכל נקישה בדלת הקפיצה את בני המשפחה, ועם כל האכזבות שהיו להם בנקישות הדלת, בכל זאת האכזבה לא הרפתה את המתח והצפייה. כך צריכה להיות הצפייה לבואו של המשיח, ושעם ישראל הוא כמו חולה מסוכן, ולהאמין באמונה שלימה כי המשיח הוא שירפא תחלואי העם ע"י הגאולה. לפי זה מובן דיוקו של הרב מבריסק ברמב"ם, כי מי שאינו מחכה לביאת המשיח הרי הוא ככופר, כי מי שרק מאמין אבל לא מצפה, אז או שהוא אינו מאמין שיכול לבוא בכל יום, או שאינו מאמין כמה הכרחי בהגעתו של המשיח להצלת עם ישראל מחוליו, וא"כ כופר הוא בעיקרו.

רבי חיים מוואלא'ין זצ"ל

ושבת עד ה' אלקיך ושמתת בקולו וכו' בכל לבבך ובכל נפשך" (ל' - ב')

הגמ' בעבודה זרה י"ז. אומרת, כל הפורש ממינות, מת. ופירש"י, ממחרין למות מתוך צרה וכפיית יצרם וזו גזירת מלך עליהם למות. שואלת הגמ' האם רק מי שפורש ממינות מת ומי שפורש מעבירות אחרות לא מת, והרי רבי אלעזר בן דורדיא שפרש מחטא גילוי עריות, ואע"פ כן מת מתוך תשובתו, רואים שגם אם פורש מעבירה אחת מת. ותירצה הגמ', כיון שבעבירה זו היה מורגל ביותר, הרי זו כמינות.

אומר **רבי חיים מוואלא'ין** למדנו איפוא מדברי חז"ל, כי מי ששב בתשובה שלימה ורוצה באמת לפרוש מחטאיו, ואפילו מאותם חטאים שנעשו לו כהרגל, חוטא כזה שהורגל והושרש בדרך רעה, אם באמת ירצה לפרוש מהרע, הרי הוא קרוב למיתה ח"ו, אבל עם כל זאת, יקבל עליו במסירות נפש לשוב מדרכו הרעה כדי להציל נשמתו מפח יקוש. על זה אומרת התורה "ושבת עד ה' אלקיך וכו' בכל לבבך ובכל נפשך", אפילו הוא נוטל את נפשך על ידי תשובה זו, הרי מחויב אתה לשוב בתשובה.

מחשבת מוסר

אמרות ופתגמים

<p>"לימוד המוסר דומה להומר המפוצל" "יינמיט" חוזרת כל דמועות השואא לרסיסים מופרדים בטלים ומבוטלים" (רש"י מקלם זצ"ל)</p>	<p>"האמציות חנעלה ביותר הוא לוותר את העצמך. לחנעני את תשוקת הגאון וההתהדרות" (מתוך אור המוסר)</p>	<p>"מי שאינו מאמין בהשגחת ה' ובתורתו, מן ההכרח שייאמין לכל דבר שטות ורעות רוח" (רבי אליעזר גורדון זצ"ל)</p>	<p>"החכמה המופשטת בעשיית חטוב והוצאת המעשה לפועל ממש, הוא אצלנו בבחינת שני אנשים ממדינות רחוקות שאננם מזדמנים לעולם ואינם מכירים זה את זה מעולם" (מתוך המאורות הגדולים)</p>
<p>"חמור אחר חזיון בשיעור רביעית לכס יין, באנתה מידה צריך לחזור אחרי חזיון בבית מרור". (רעק"א)</p>	<p>"אם יצתה "אדם" אתה עולה יותר מי"מלאך", ואם ירצוץ להיות "מלאך" אין אתה גם לא "אדם" (הסבא מנבהרדוק)</p>	<p>"איכות התפלה בהתפעלות מוכיחה על דרגת המוסר של העובד" (הסבא מנבהרדוק זצ"ל)</p>	

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל - וילך

"ויאמר ה' אל משה הנך, שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה אזורי אלהי זכר הארץ... וזורה אפי בו ביום ההוא... ומצאוהו רעות רבות וצרות... ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל

שגימה בפייהם לביען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל" (לא-טז)

החטא קובע את מהות האדם

התורה הקדושה מביעה חשדות נוראים נגד עם ישראל, בזמן שהם נמצאים בדרגה כל כך גבוהה של **ציאתם הדברים בה' אלהיכם, חיים כלכם חיים** במקום להתפעל מהם, באים לבשר להם שאחרי מיתת משה רבינו הם יגיעו עד לשפל המדרגה עד ועד בכלל. **וינו אחרי אלהי זכר הארץ**

כשאנו רואים אדם, ונדמה לנו שהוא במדרגה גבוהה, או מתבטלים. לא עולה על דעתנו לחשוף מאומה. **"באשר הוא שם"**, דנים את האדם לפי מעבדו ברגע זה. ואם מישוה יבא וינבא עליו נבואות שחורות, יהיה קשה לסבול את זה, ומתייחסים לדבריו כאל גזמאות בעלמא. **וכאן התורה מציעה לנו כוונתה**, עם כאלו חשדות! איד יתכן? אם אנו נאמרו לאיזה תלמיד שאם יעזוב את הישיבה הוא עלול לרדת עד שפל המדרגה, כאשר הוא עכשיו במצב רוחני גבוה, **הדברים לא יתקבלו**.

הרמב"ן מביא על הפסוק: "כי ידעתי את ירו"ו. **וטעם כי ידעתי את יצרו** אשר הוא עושה היום, כטעם **כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה**, שהיא הידיעה בפועל כי הידיעה בעתיד ידיעה בכח, ואם לא חטאו בני ישראל במדבר ולא נודע יצרו בפועל, לא היה הגון שיעיד בהם שירה לומר הגלוי לפניו שתחטאו וכו'... ע"ש. דנים אדם לגבי העתיד מפועלת חטא של העבר, **ואעיף שעששיו בחווה הוא במצב כל כך גבוה**, אך אם כבר נכשל בעבר, **או חטאי שטמון בו הכח לחטוא בעתיד**.

הספרות מביא על אותו פסוק: שאינם מצפים להיכנס לארץ כדי לעבדני בה כמו המכוון מאתי, כאמרו בעבור שימרו חוקי, אבל מצפים אותה להשביע נפשם המתאוה ומשך מה כל הרע שבא... **איזה חשדות!** לחשוף שכל תשוקתם להיכנס לארץ ישראל זה רק בשביל למלאות תאוות! **הבה נתבונן**. כשאנו רואים אדם שנכשל ככעס או בהקפדה, האם זה רק מקרי בלבד, דהיינו שאדם זה הוא טוב מצד עצמיותו ואינו מועד להקפיד, ולכעוס, רק נכשל,

פניני הפרשה

"לא בשמים היא" (ל' - י"ב) אילו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה ללמדה [רש"י].

אומר החידושי הרי"ם, מי שרוצה ומבקש את התורה בכל לבו ונפשו, עד שאפילו אם בשמים היא, הוא טורח ועמל לבקש אחריה, אליו קרובה התורה באמת. הרבי מקוצק אומר: לא תמצא תורה אצל יהודים החושבים שכבר הגיעו לשמים.

בספר "תולדות אדם על רבי זלמלה מוילנא מסופר, מעשה שהיה, רבי זלמלה ישב לילה אחד בבית המדרש שבשניפישיק, פרבר וילנא מרוחק, ובתוך לימודו היה צריך ספר שהיה נדיר ויקר המציאות, והיה באיזה בית מדרש שבמרכז העיר. ושום דבר לא עצר אותו מלכת, לא השעה המאוחרת, ולא הדרכים המושלכות והכפור החזק, ויצא אל תוך הלילה תוך ששפתיו ממלמלות כרגיל דברי תורה. כשהגיע לאותו בית מדרש, לפנות בוקר, לא הבין מדוע אנשים שראו אותו הרימו גבה, וכי בשביל זה היה לכתת רגליו מרחק כה רב? התפלא רבי זלמלה לעומתם, הרי חז"ל אמרו "לא בשמים היא" - שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה, ולא מעבר לים היא, שאם מעבר לים היא, אתה צריך לעבור אחריה", והרי עיניכם רואות כי מרחק זה שהלכתי אינו גדול כמרחק שבין שמים לארץ, וגם קרוב הוא ממקומות שמעבר לים. ושוב קרה שנזקק לספר, וכדי להגיע אליו הוצרך להזיז ארגז גדול וכבד שניתן להזיזו רק על ידי שלושה אנשים, ור' זלמלה היה כידוע איש כחוש וחלוש, עד שכונה בפי גדולים וטובים "נעמה בלא גוף", אבל הרי "לא בשמים היא", קם ר' זלמן וצעד בחדרו הלך ושוב תוך שהוא משון את הגב "שאם בשמים אתה צריך לעלות אחריה", וכל פעם שחזר על המאמר, היה הולך ומתגבר כארי, עד שמרוב תשוקתו התעצם בגבורתו הרים את הארגז לבדו ולקח את הספר"

"ותראו את שיקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן כסף וזהב וכז" (כ"ט - ט"ז - י"ז)
ותראו את שיקוציהם" על שם שהיו מאוסים כשקצים, "גילוליהם" שהיו מוסרחים ומאוסין כגלל "פן יש בכם", לפיכך אני צריך להשביעכם רש"י.
שואל הרב מבריסק, אם רואים את העבודה זרה שמאוסה כשקצים ורמשים, לשם מה צריך להשביע שלא יפנו אליהם? ומתוך, התורה מלמדת אותנו, שגם אם אנו רואים את העבודה זרה במלוא כיעורה ומיאוסה, בכל זאת, עצם הראייה היא מסוכנת ועלולה להשפיע לרעה עד שצריך להשביעו "פן יש בכם" "אשר לבו פונה.

הרב מפוניב' היה אומר תמיד משמו של ה"חפץ חיים", במדרש רבה בתחילת "קהלת" מסופר, רבי חנינא בן דוסא ראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, אמר, הכל מעלין לירושלים ואני איני מעלה דבר? יצא מחוץ לעיר, וראה אבן אחת וסיתת אותה וניקה אותה, וביקש לשכור פועלים להעלותה. אמרו, תן חמשה סלעים ולא היה בידו הכסף. זימן לו הקב"ה חמשה מלאכים, והסכימו להעלותו ואמרו לו, ובלבד שתתן ידך ואצבעך עמו. נתן ידו ואצבעו עמהם, וברגע עפו ופרצו ונמצאו עומדים בירושלים. שואל ה"חפץ חיים", למה עיבד אותו עד ששכר פועלים, ולא שלח לו תיכף מלאכים, תיכף בתחילת הענין? וגם, מהו התנאי שהעמידו המלאכים לר' חנינא בן דוסא "ובלבד שתתן ידך ואצבעך עמונו"? ענה ה"חפץ חיים, ללמדנו, שהאדם מחויב לפועל בכל מצב שהוא, ולעשות מצידו את כל מה שניתן לעשות, אפילו אם בדרך הטבע המשימה שלו נראית כבלתי אפשרי, ולא מסתבר כלל שיסיפק לבצב מחשבתו, רק אז שולח הקב"ה עזרתו בדרך נס. רק אחרי שעשית מצידך את כל מה שיכולים לעשות, יבוא הסיוע ממעל. ראייה לדברינו בפרשתנו, "לא בשמים היא", וכתב רש"י, שאילו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללמדה, ואיך אמר "היית צריך לעלות", הרי אפילו אם נעשה אלף סולמות לא נגיע לשמים? משמע אם כן, שאנחנו מצידנו חייבים לעשות כל מה שביכולתנו לעשות, אפילו אם ברור מראש שאין כח ששיתנו להשיג את המטרה, כי אז הקב"ה עוזר לנו מחוץ לדרך הטבע.

בפטרבורג היה צנזור, יהודי מומר ששמו ישראל לנדא. לפני שהמיר דתו, חי חיים כפולים, בין הגויים נהג כמותם ואילו בביתו נהג כיהודי ירא שמים, התפלל כל יום, הקפיד על כשרות וגם עסק בלימוד זוהר, וראה עצמו משהו מקובל. יום אחד בא אליו **רבי יצחק אלהן ספקטור**, רבה של קרבנא, בענין מסוים שהצריך שתדלנות בממשלה. התחיל להתפאר בפניו, שהוא מניח תפילין יום יום, וסוים, שהעיקר זה הלב, לא ההתנהגות החיצונית היא העיקר אלא הפנימיות. ובלבד הרי הוא צדיק גמור. ענה לו ר' יצחק אלהן, "ותראו את

שיקוציהם ואת גילוליהם", אע"פ שלא תהיו אלא רואים את שיקוציהם, אפילו שבליבכם תהיו רחוקים מהם מאוד, ומתחברים איתם רק בגלל "כסף וזהב אשר עמהם", כלומר, מתוך שאיפה להתקדמות במעמד ובעושר, "לא יאבה ה' סלוח לו", שכן אתה בעצמך אולי תישאר ביהדותך, אבל "הדור האחרון, בניכם אשר יקומו מאחריכם", הדור הבא, הבנים, יהיו כבר לגויים בבחינת "והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה", גויים לכל דבר. סוף דבר, לא רק בניו של לנדא היו לגויים, אלא אף הוא עצמו המיר את דתו זמן קצר לאחר מכן.

א-ל-נ-ב חזק לאלול וסליחות

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל

טכסיסי היצר בימי הרחמים והסליחות

בימים עברו, היו כולם חשים בהרגשים הנעלים ובשינוי העצום שמתחולל אצל כל יהודי בהגיע ימי הרחמים והסליחות, ובהעלותו על רעיונו כי הנה בא יום הדין ואז חיל ורעדה ושינוי דא לרא נקשן. והנה בדורות האחרונים, יהודים הולכים לקראת השנה החדשה ברוגע ובשלות הנפש. הכינצו? וכי אפשר דרא וכל אחד בטוח במעשיו הטובים עד שאין לו ממה לפחד מיום הדין? וכי מצב העם הישראלי בכלל ובפרט השתנה לטובה? על מה סומכים כולם?

אולם זה אחד מתכסיסי היצר, כי מלפנים בדורות הראשונים הרגיש היצה"ר את עצמו כמלך זקן וכסילר, כי הרבה עמל ויגיעה השקיע עד שעלה בידו להסית את האיש הישראלי לעבור עבירה פרטית כלשהי, כגון אבק לשה"ר, בלבול המוח בשעת התפילה, אי דיוק בברכת הנהיגין, וכי"ב, אבל אם היה בא איליו להדיחו מאת ה' ולכפור בעקרי האמונה, היה האיש הישראלי דוחפו מעל פניו.

ואחרי כל זה כששמע היהודי את קול השופר מ"ח אלול, ובאמונתו החזקה שחייו תלויים ברצון ה' כשיבוא לשיפוט אותו ביום הדין, ובהעלותו על רעיונו כי "בראש השנה יכתבון...", "על המדינות בו יאמר..." הוסיף אומץ בתפילות ותחנונים, ועשה חשבון נפשו, ובצאתו במוצאי יום הכיפורים מבית הכנסת זך ונקי נוכח היצה"ר לראות שמעלו כל הליק ולבהלה, אין כאן חטאים, אין כאן עוונות ופשעים, רק איש נקי וצדיק, ועתה על היצר להתחיל את עבודתו מחדש.

אבל בימינו מצא היצה"ר כי עליו לילך בדרך אחרת, והיא לקרר את הימים נוראים, לקרר את הלב, מי מחסרונן חשבון הנפש, ומי מחסרונן אמונה, וכמו שבירך רבי אליעזר את תלמידיו "יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם" (ברכות כ"ב) והיינו שמורא שמים יהיה באותו אופן שהוא דואג כשנקבע לו משפט על דיני ממונות וק"ו על דיני נפשות.

את הדבר הזה משתדל היצר לקרר, ואם אך עלה הדבר בידו של היצר מה גדלה שמחתו, כי מעתה לא יפחד עוד היהודי מפני הסליחות, ולא יחתה מהימים הנוראים, והעבירות שעבר בשנה שעברה נשארו בשלימות שרירין וקיימין, והיצה"ר רואה ומתמוגג מרוב נחת כי עבודתו נעשתה מעצמו. ידע נא זאת כל אחד. ויתגבר עליו ילחום כנגדו, שלא יעבירוהו על דעת קונו. (כתיב הגר"ש ימים נוראים ע' קלא)

שבת שלפני סליחות

זכורני שבשנת תשנ"א בשבת שלפני הסליחות בליל ש"ק, בלכת מרן הגרא"מ שך זצ"ל בלילה אחרי התפילה, סיפר לנו שזוכר משנים קדמוניות בחו"ל את האווירה שהייתה בשבת זו, שאף הנשים כבר לא היו מדברות כל השבת שלפני הסליחות! ואיך שהיה קורא השמש לסליחות בניגון מעורר רגש ובקריאת הפסוק 'עורו ישנים' וגו', וסיפר זאת ברגש. וכן בשנת תשנ"ב זכיתי בשבת שלפני הסליחות בליל ש"ק, לשמוע איך שמרן זצ"ל ניגן לסובבים אותו בניגון מרגש איך שמרן בלילה כבר אומרים סליחות, ודיבר על זה צעריך לומר 'בקשת סליחות' ולא 'אמירת סליחות'." (פניני רבנו האבי עזרי')

שבת אחרונה של השנה

הגאון הרב אליהו זצוק"ל אמר בשיחה מוסרית (לב אליהו ג') "הנה מחר יש לנו ערב שבת האחרונה של השנה וישבת האחרונה של השנה" וידוע מה שאמרו חז"ל "שאם בא לו לאדם אורח נכבד, עושים סעודה לכבדו עם בשר ודגים, אבל כשהאורח שווה שנה שלימה אצל מארחו, ודאי אינו עושה לו סעודה עם בשר, והרי הוא נותן לו לאכול גם קטניות, אבל כשמגיע עת הפרידה שהאורח נוסע, עושים לו שוב סעודה גדולה. וכן לגבי שבת האחרונה של השנה, אם אמנם לא כבדנו כל שבתות השנה כראוי, אבל לפחות שבת זה האחרון שיוצא ונפרד מאתנו, צריך לכבדו ביותר". ונעשה כמו שעשינו בשנה שעברה, לקבל את השבת שעה קודם תפלת קבלת השבת בעסק התורה כל הישיבה ולהתפלל בכוונה גדולה ולאכול מאכלי השבת לכבוד השבת ההלכה היא לכבד את השבת במאכלים טובים, במאכל ובמשתה ובכסות נקיים, ויש להתבונן אם כל כוונתנו תהיה לאכול מאכלים טעימים לכבוד שבת, הא ודאי אם היו נותנים לאדם מאכלים טובים כאלו בימי החול, היה גם כן שבע רצון, ואם כן אין זה מכבד את השבת, רק מכבד את עצמו בשבת אלא צריך שיתבונן קצת בעת האכילה לאכול לכבוד שבת במחשבה מקודשת ואז הרי הוא מכבד את השבת.

דמויות הוד

רבי ישראל מאיר מראזין - החפץ חיים זצ"ל

היה זה באחת מליכות 'שמחת תורה' בשנותיו האחרונות. 'החפץ חיים' בא לשיבה להשתתף בהקפות ולשמוח בשמחת התורה עם תלמידיו. קשה לתיאר במילים את האווירה הרוממה ששררה שם, אור יקרות בהק מספניו הקדושות של החפץ חיים, והשמחה פרצה בגבולות. מידי פעם השמיע החפץ חיים אמרות ופירושים על פסוקי המירות וסדר ההקפות, ותלמידיו המרצינים מסובבים אותו בהרצאה ושותים בצמא כל תיבה שיוצאת מפיו הקדוש, ומיד בסוף כל אמרה, שבים אל השירה והשמחה והריקודים התחזקו ביתר שאת וביתר עוז... לפתע החל אחד התלמידים לשיר את הניגון הישיבתי הידוע: 'צדיק כתר מירא', וכל בני הישיבה הצטרפו אליו בהתלהבות והקיפו את החפץ חיים בתשואות רמות ובהתרוממות עילאית לכבוד רבם הנערץ. פני החפץ חיים החווירו כסיד, בידו הימנית כיסה את פניו בבקריאת שמע, ותלמידיו הקרובים אליו שמעו אותו לוחש לעצמו: "עלי בכל זאת להמתין עד סוף ההקפות... בשביל כבוד התורה כדאי לסבול בדימונות..."

רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל

הגאון הצדיק רבי חיים ברים זצ"ל מספר, כי פעם פגש את מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בעל ה'חזון יחזקאל', שב מתפילה בכותל המערבי, ורחו טובה עליו. הוא שיער כי זו שעת הכושר, ולכן שאל אותו - "על מה הרב התפלל בכותל?", ורבי יחזקאל השיב לו כך בפשטות ובכנות: "אמרתי לקדוש ברוך הוא: 'רבנו של עולם! תשלח כבר את המשיח. ומדוע אני צריך את המשיח? מה השייכות שלי עם משיח? כי רצוני ללמוד עימו תורה, שהרי הוא לומד תורה היישר ממך יתברך, בלי אמצעים. אולם ביתיים עד שתשלח לנו את המשיח אבקש ממך - רבונו של עולם, אנא! תלמד איתי אתה תורה! תאיר את עיני במאור תורתך הקדושה!'".

הבחין שאיש אינו מביט בהם, שלף מכיסו כרטיס חלופי לקרון חמים יותר, והגישו לרבי יחזקאל אברמסקי. המפקד לא הסתפק בכך, אלא אף עמד וביקש ממנו סליחה על כל מה שפגע בו בזמן שהותו בכלא, כשהוא מציין שהוא אנוס לפעול כך, גם אני יהודי! סיים המפקד את דבריו, ואני מבקש ממך מחילה. המפקד נפרד מהגר"י זצ"ל שהמתין עד לבואה של הרכבת, משזו הגיעה, אכן קיבל הגר"י זצ"ל מקום בקרון מחומם, ובמהלך הנסיעה הבחין כיצד משליכים מהקרונות האחרים הקפואים, גופות של אנשים שקפאו בגלל הקור העז ששרר באותם ימים. כאמור, היה זה ערב יום כיפור, והוא לא הספיק להגיע לביתו בו ביום, וכדי לא לחלל את היום הקדוש, ירד הגר"י זצ"ל מהרכבת באחת העיירות הקטנות בטרם תשקע השמש, הוא אפילו לא הספיק לאכול סעודה מפסקת כי מיד עשה את דרכו לבית הכנסת, שם הניח את צורו, ובו עשה את כל יום הכיפורים. רק למחרת יום הכיפורים יצא בדרכו לביתו, אולם נכונו לו תלאות רבות בדרך מאחר והשלטונות הסובייטיים שנענו למסע השתדלות של יהודי העולם לשחרר את הגר"י, הסכימו לשחררו, אולם עשו כל שיכולתם למנוע ממנו להגיע בריא ושלם לביתו, אולם יושב בשמים יחשקו למו די ההשגחה העליונה ליוותה את הגר"י זצ"ל

לכל אורך המסע. והנה בעודו על הרכבת שעשתה את דרכה מאחת העיירות בליטא בדרכה לעיר הגדולה וורשא, פגש הגר"י אברמסקי את מרן רבי אלחנן ווסרמן הי"ד, שני הגדולים הופתעו מהמפגש האקראי ונפלו חבוקים זה בזרועות זה, ובפרט הופתע עד מאד ר' אלחנן שהיה מודע למסע חובק העולם לשחרר את הרב אברמסקי, והנה הוא כאן לפניו! הם הודו להקב"ה על השחרור מהמאסר, ולפתע אומר רבי אלחנן לרבי יחזקאל נכון שיצאתם מסיביר בערב יום כיפור, השיב לו רבי יחזקאל אמת ונכון הדבר! אבל מנין לכם זאת? והלא אפילו בביתי לא ידעו מכל זה? השיב רבי אלחנן, מה פירוש מנין אני יודע?! בערב יום כיפור בבוקר, הלכתי עם החפץ חיים מן הישיבה לאחר התפילה, ובאמצע הדרך הוא נעצר ואמר, נו הבולשביקים לא הצליחו, עכשיו שיחררו את הרב דסלוצק מבית האסורים. לחפץ חיים הייתה אמונה ותמימה בהקב"ה, הוא עבד על בכל כוחו וגם בדברים שהיו נראים שבלתי אפשריים, תמיד האמין בהקב"ה, והוא זכה לראות באמונה חושית לראות את הנהגת הקב"ה גם בדברים שאין בני אדם זוכים לראות. הוא האמין שהקב"ה ידאג לשחרר את הגר"י אברמסקי ממאסרו, והוא זכה לראות בזה בחוש אמונתו ממרחק של אלפי קילומטרים!

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - נובהרדוק

בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים

טל: 0527639747 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com